

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

*Reflections
on the Death
Penalty
Debate*

Rabbi Daniel Z. Feldman
כז' תשרי תשס"ט • October 26, 2008

1. תלמוד בבלי מסכת מכות דף ז עמוד א

סנהדרין ההורגת אחד בשבוע - נקראת חובלנית; רבי אליעזר בן עזריה אומר: אחד לשבעים שנה. רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים: אילו היינו בסנהדרין - לא נהרג אדם מעולם; רשב"ג אומר: אף הן מרבין שופכי דמים בישראל.

2. ספר המצוות לרמב"ם

רכ"ז: היא שצונו להרוג את העוברים על קצת המצוות בסייף והוא אמרו יתעלה (משפטי' כא כ) נקום ינקם. והנה נרמז במצות לא תעשה (רפט) על המצוות שחייבין עליהן התזת הראש. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק שביעי ממס' סנהדרין (מט ב, נ א, נב ב):

רכ"ז: היא שצונו לחנוק העוברים על קצת מצוות מיוחדות והוא אמרו יתעלה (משפטי' כא טו - ז וקדושים כ י) מות יומת. והנה נרמז במצוות לא תעשה (כו כז רמג שיט שמז) על המצוות שחייבים עליהן חנק. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק שביעי ממסכת סנהדרין (מט ב - נג א):

רכ"ח: היא שצונו לשרוף העוברים על קצת המצוות והוא אמרו יתעלה (קדושים כ) באש ישרפו אותו ואתה. והנה נרמז במצוות לא תעשה (שלד - ט שמז) על המצוות שחייבים העוברים עליהם שריפה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק שביעי ממסכת סנהדרין (מט ב - נב א):

רכ"ט: היא שצונו לסקול העוברים על קצת המצוות והוא אמרו יתעלה (תצא כב) וסקלתם אותם באבנים ומתו. והנה נרמז על המצוות שיתחייב העובר עליהן סקילה כשאזכור מצוות לא תעשה (ה - ט, טו - ז, לד, לז, ס, שיח, שכ, של, שמג, שמז - שנב). וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ששי מסנהדרין (מב ב - מה ב):

3. ספר המצוות לרמב"ם שורש יד

השתדל ותמה מאדם ימנה מחוייבי מיתות בית דין כלם איש ואיש ומחוייבי כרת ומחוייבי מיתה מכלל מצוות לא תעשה ואחרי כן ימנה הדברים המוזהר מהם שתחייב עליהן המיתה ההיא גם כן בכלל מצוות לא תעשה כמו שימנה בעל הלכות גדולות המחלל את השבת בכלל מחוייבי סקילה ואחר כן ימנה לא תעשה כל מלאכה. הנה לא נשאר אלא שהם יחשבו בלא ספק שהעמדת הגדרים מצוות לא תעשה תחלה ואיך ימנה בהן העונש והדבר שיתחייב עליו העונש ההוא. ויותר קשה מזה מה שמנה מחוייבי כרת ומחוייבי מיתה בידי שמים במצוות לא תעשה. והם יחשבו כי חיוב הכרת והדבר שיתחייב הכרת והעונש בו היא המצוה המנויה עד כי בעל ספר המצוות דבר בזה ואמר בשער הראשון בהודיעו מה שיכלהו השער ההוא דבר זה לשונו אמר וממנו שנים ושלשים ענינים הודיענו ית' ויתע' שהוא יתעסק בהם לא אנחנו, כלם ערב עליהם.

4. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף יז עמוד א

אמר רב כהנא: סנהדרין שראו כולן לחובה - פוטרין אותו. מאי טעמא? כיון דגמירי הלנת דין למעבד ליה זכותא, והני תו לא חזו ליה.

5. שו"ת אגרות משה חושן משפט ח"ב סימן סח

ועתה אשיב בקצרה, כי בעצם נאמרו בתורה עונשי מיתה לעבירות החמורות מאד כרציחת נפש אדם, ומיני גניבת אדם, ומיני עריות, ועל אחד שעובד עבודה זרה שהוא לשמש ולירח ולעץ ולאבן וכדומה שאז הוא מופקר לעשות כל מה שכלבו ממיני נבלות ואכזריות שבעולם שיכדו הרשעים לטובת עצמם, אבל לא היה זה מצד שנאה לעושי דבר הרע ומצד יראה לקיום העולם דעל זה איתא בגמ' (ב"מ פ"ג ע"ב) יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו והלכה כן כדפסק הרמב"ם (ה' חובל פ"ח ה"ט) וכל הפוסקים, אלא הוא שידעו האינשי חומר האיסורים אלו ולא יעברו על זה. ומצד שני, יש הדגשה על חשיבותו של כל נפש, ועוד חשבונות, ולכן נצטוינו שלדון דיני נפשות אינם כשרים אלא על פי סנהדרין שנשמכו לזה ואין סומכין לזה אלא לגדולים ביותר בחכמת התורה וגם גדולים בשאר חכמות, ויהיו ענוים מאד ויראי השם יתברך ושונאי ממון ואוהבי האמת ואהובים לבריות בזה שהם בעלי טובה ונפש שפלה וחברתן טובה ודבורן ומשאן בנחת עם הבריות ולא יהא שום גנאי ולא שם רע עליהם ורחמנים ביותר. ומטעם זה אין מעמידין זקן מופלג בשנים שכבר נשכח ממנו קצת צער גדול בנים ולא מי שאין לו בנים שאולי חסר לו קצת רחמנות ויכעוס על העוברים יותר מדי. ואנשים גדולים וטובים אלו אין יכולים לדון אלא כשהם עשירים ושלשה סנהדרין, ולבד זה צריכין להושיב לפניהן שלש שורות גדולים בתורה מאד אך שעדיין לא הגיעו למדרגת הסנהדרין אבל קרובה להם שהוא שמירה גדולה כדי שלא יחייבו בטעות, דהא כשיהא נדמה לג' השורות שמזכין בטעות משתקין אותו ואין שומעין כלל את דבריו. וכן לא שייך לדון דיני נפשות לחייבו אף מאומדנא היותר גדולה שבעולם אלא דוקא על פי שני עדים כשרים שאינם בכלל נוגעים בדבר, ובטח לא ע"י עדים שמבטיחים לפוטרים מעונש אם יעידו על אחרים, אחרי שמזהירין אותם חומר האיסור דעדות שקר בכלל וחומר איסור רציחת נפש ואיום גדול ביותר, וגם צריך התראה וקבלת התראה וגם שיאמר בפירוש שאף שידוע כל זה הוא עובר, שלכן לא היה נארע למי שחייבוהו מיתה אלא אחד לכמה שנים, וגם לא אפשר לדון דיני נפשות אלא כשבית המקדש היה קיים וישבו סנהדרין של ע"א שהם עוד יותר גדולים בלשכת הגזית בבניהמ"ק, שלכן לא דנו דיני נפשות אף במדינות שהיה רשות מהמלכות שידונו היהודים לעצמן בדיני התורה, ומ"מ לא היה נמצא כמעט בכל הדורות רוצחים ביהודים מפני חומר האיסור ומפני מה שנתחנכו ע"י התורה וע"י עונשי התורה להבין חומר האיסור ולא סתם היו מתיראים מהעונש כענין של כל דאלים גבר.

וכל זה הוא כשלא הופקר איסור הרציחה אלא שבשביל איזה תאוה גדולה או איזה מריבה על טענת ממון וכבוד עשה זה, אבל מי שהורג נפשות מחמת שהופקר אצלו איסור הרציחה והוא אכזרי ביותר, וכן כשנתרבו רוצחים ועושי רעה היו דנין למיגדר מלתא למנוע מעשה רציחה שהוא הצלת המדינה.

6. תוספות מסכת חולין דף יא עמוד ב

אור"ת דאף על גב דאי לא שיילינן לעדים קטלינן ליה דסמכינן ארובא היכא דלא אפשר היכא דשיילינן להו ואמרי דלא ידעי פטור מידי דהוה אסייף וארירן דאי לא שיילינן להו חייב ואי שיילינן להו ואמר אחד בסייף ואחד בארירן פטור אע"ג דבסייף וארירן כשאומרים אין אנו יודעין חייב עד דמכחשי אהדדי היינו משום דסייף וארירן לא שייך כל כך בגוף העדות דמה לי הרגו בסייף ומה לי בארירן אבל במקום סייף נקב הוה דשייך לגוף העדות טפי אי בדקינן להו ואמרו אין אנו יודעין פטור ואחד אומר כליו שחורים ואחד אומר כליו לבנים דלא שייך לגוף העדות אע"פ דמכחשי אהדדי חייב הקשה רבינו יצחק ברבי מרדכי דהכא ילפינן מרוצח ועדים זוממים דאזלינן בתר רובא אף בדיני נפשות וכן מוכח בריש פ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף סט.) ובאלו הן הנשרפין (שם דף עט:) אמרינן נסקלין בנשרפין ידונו בסקילה הקלה אע"ג דרוב נשרפים נינהו ותירץ ר"ת דכיון דממה נפשך הוא נהרג לענין באיזו מיתה הוא נהרג לא אזלינן בתר רובא ועוד יש לומר דהוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי והא דפריך התם מעיקרא כי הוה תני הנשרפין בנסקלין תיפוק ליה דרובא נסקלין נינהו הכי פירושו לכל הפחות לא גרע משום דהו רובא דנסקלין.

7. רמב"ן בראשית פרק ט פסוק ה

דמכם לנפשתיכם - דמכם נפשותיכם, כלומר דמכם שהוה נפשותיכם, כדרך לכל כלי המשכן (שמות כז יט), וכן השלישי לאבשלום (דהי"א ג ב). ויש לפרש את דמכם לנפשתיכם בנפשותיכם, כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא (ויקרא יז יד), וכמוהו וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה (שם ז כו), פתרונו בעוף או בבהמה: והנכון שיאמר הדם שהוא לנפש בכס אדרוש. הגיד כי הדם הוא הנפש, ורמזו כי על שופך הנפש הוא מחייב מיתה, לא על דם האיברים שאין הנשמה תלויה בהם. ורבותינו (ב"ק צא ב) דרשו בו הורג את עצמו, את דמכם מנפשותיכם אדרוש: מיד כל חיה אדרשנו - תמה אני, אם הדרישה כמשמעה, מיד החיה כמו מיד האדם להיות עונש בדבר, ואין בחיה דעת שתענש או שתקבל שכר. ואולי יהיה כן בענין דם האדם לבדו, שכל החיה שתטרוף אותו תטרף כי גזרת מלך היא, וזה טעם סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו (שמות כא כח), ואיננו להעניש את בעליו בממונו, כי אפילו שור המדבר חייב מיתה (ב"ק מד ב). וצוה כן בבני נח כבישראל: